

หนึ่งมาตรฐาน สองทางเลือกปฏิบัติ กับการกำกับดูแล

ทุกวันนี้มีการใช้คำว่าสองมาตรฐานกันบ่อยมาก แท้จริงแล้วสองมาตรฐานเป็นคำพูด
คำกล่าวหาคนที่ถูกต้องแล้วหรือ การมีสองมาตรฐานไม่ดีจริงหรือ ความหมายแท้จริงแล้ว
เป็นเพียงหนึ่งมาตรฐานแต่หลากหลายแนวทางปฏิบัติใช่หรือไม่ สองมาตรฐานสัมพันธ์กับ
การกำกับดูแลอย่างไร ลองมาเปิดอภิปรายไล่เรียงทีละประเด็นเพื่อสร้างความเข้าใจให้ถูกต้อง
ตรงกัน

เริ่มจากคำศัพท์ที่นำมาใช้ ตกลงเป็น double standards หรือ double standard กันแน่ จากการสืบค้นพบว่าคำที่ถูกต้องคือ double standard (ไม่มี s) ใน Webster Dictionary อธิบายความหมายของ double standard ไว้ว่าคือ “a set of principles that applies differently and usually more rigorously to one group of people or circumstances than to another” ถ้าแปลเป็นไทยคือการนำหลักการหรือมาตรฐานชุดใดชุดหนึ่งไปปรับใช้โดยปฏิบัติอย่างเข้มงวดต่อกลุ่มบุคคลกลุ่มหนึ่งมากกว่าอีกกลุ่มบุคคลหนึ่ง หรือปฏิบัติอย่างเข้มงวดภายใต้สถานการณ์หนึ่งมากกว่าอีกสถานการณ์หนึ่ง

คำว่า double standard นั้นอาจบัญญัติเป็นภาษาไทยว่า

ก. มาตรฐานทวิเกณฑ์ คือมาตรฐานที่มีหลักกำหนดหรือหลักวินิจฉัยสองแบบ เช่นกรมโรงงานอุตสาหกรรมกำหนดมาตรฐานในการบำบัดน้ำเสีย แต่มีหลักวินิจฉัย

สำหรับโรงงานขนาดใหญ่แตกต่างไปจากโรงงานขนาดเล็ก

ข. มาตรฐานลักลั่น หมายถึงการใช้มาตรฐานหนึ่งอย่างไม่มีระเบียบ ไม่เป็นไปตามกฎ ตามแบบ ตามลำดับชั้น หรือการใช้มาตรฐานหนึ่งใดไม่คงเส้นคงวาในแต่ละกรณีที่ใช้ เช่น ตำรวจจราจรจับกุมผู้ขับขี้ออเตอร์ไซด์ซึ่งผู้ชนท้ายไม่สวมหมวกนิรภัยบางวัน แต่บางวันกลับไม่จับกุม

ค. การเลือกปฏิบัติ หมายถึงการนำมาตรฐานมาใช้ปฏิบัติต่อคนหรือสถานการณ์อย่างไปเท่าเทียมกันตามที่กล่าวไว้ในคำอธิบายศัพท์ข้างต้น

สองมาตรฐานไปตลอด

เรื่องสองมาตรฐานนี้ ในลำดับแรกขออัญเชิญพระราชดำรัสขอพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่เคยทรงให้อโวกาเนอโร เด โรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาครบรอบ 74 พรรษา เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2544 มาเป็นข้อคิดเพื่อการไตร่ตรองเป็นเบื้องต้นแก่ผู้อ่านทุกท่านดังนี้

“แต่อีกอย่างหนึ่งที่จะพูด จะพูดแล้วก็แต่ละคนก็จะฟังใครของตัวเอง ไม่ใช่ใครคนอื่น อย่างคนที่มีความคิดอย่างหนึ่ง แล้วก็ไปเจอคนที่มีความคิดอีกอย่าง ก็โกรธเขา รู้สึกโกรธ รู้สึกเคืองว่าทำไมเขาไม่มีความคิดเหมือนกัน ไม่มีความคิดเหมือนกันนะ มันเป็นไปได้ แต่ที่นั่นโกรธที่สุดก็คือ ตอนที่เราคิดอย่างนี้ พรุ่งนี้เราคิดอีกอย่าง ชัดกันเอง ชัดกับตัวเราเอง ในตัวเราเองนะชัดกัน นี้ไม่รู้ว่า มาคิดมา ๓ วันแล้ว จะแปลเป็นภาษาไทยว่ายังไง คือว่าแปลไม่ได้ หมู่นี้ฟังแต่ภาษาอังกฤษ ฟังภาษาไทยไม่ได้ ไม่รู้เรื่องเพราะว่า ไปฟังวิทยุไทยก็มีภาษาอังกฤษ ทีนี้ก็เป็นเรื่องของการ เอ๊ะเดี๋ยวนี้ไปเจออังกฤษ ชักจำไม่ได้อีกแล้ว จำไม่ได้จริงๆ คือ สมองชักจะเลือน มันอายุมันมาก ก็เลยมีเรื่องของความคิดที่ชัดกัน มีคนละมาตรฐาน เขาเรียกภาษาอังกฤษว่า double standard double ก็สองอย่าง standard ก็เกณฑ์ เกณฑ์หรือมาตรฐาน มาตรฐานที่มี ๒ อย่าง ก็หมายความว่า เราคิดว่าสำหรับตัวเราอะไรดี แล้วก็บอก แต่ว่าไปพูดกับอีกคน ไปพูดอีกอย่างว่าอันนั้นเป็นดีสำหรับเขา เป็น double standard อย่างสำหรับเราคนไทยถือว่าทำอะไรอย่างนั้นดี แต่เราไปบอกต่างประเทศเขาพูดอย่างนั้น เขาไม่ดี เหยียเรามี double standard คำว่า double standard มันทำให้ความเจริญไม่เกิดขึ้น แต่ว่าอาจจะนึกว่าความเจริญเกิดขึ้นได้ เพราะว่าเราไปต้มเขาได้ เราไปหลอกเขาได้ แต่ความจริง double standard นี้มีทั่วไป ทั่วโลก ไม่ใช่เมืองไทย เมืองไทยไม่เคย ก่อนนี้ไม่มีเท่าไร double standard ต่างประเทศมีมากกว่า แต่ว่าเดี๋ยวนี้เมื่ออย่างที่ว่าพูดภาษาฝรั่ง เราก็ต้องมีบ้าง

ดังนั้นการที่แก้ไขความเดือดร้อน ความหายนะ จะต้องดูว่า double standard นี้ เราจะมาปราบได้ยังไง ขอให้ท่านไปคิดเป็นการบ้าน ว่า double standard นี้ภาษาไทยเขาเรียกอะไร คือ คิดมา ๓ วัน ๓ คืน เวลาหลับก็คิด ตื่นมาก็เอ๊ะ ตะกี้คิดอะไร มันไม่รู้เลย ไม่เข้าใจว่าอะไรเป็นอะไร แต่ว่ามาปรารภว่า ถ้าเราไม่ใช้ double standard ใช้ความตรงไปตรงมา จะแก้ไขสถานการณ์ได้ แต่ถ้ายังใช้อยู่ รู้สึกว่าจะไม่มีความเจริญ คนที่มี double standard อาจจะมี ความเจริญของเขาได้ แต่ว่าถ้าเรามี double standard ในตัวเราเอง เราขัดขาตัวเอง คือเดินไป ถ้าเดินๆ ไปขามันขัดกัน เราไปขัดขาคนอื่นไม่เป็นไร คนอื่นเขาหกคะเมน แต่ถ้าเราขาตัวเอง ไม่มีปัญหาเราต้องหกคะเมน เพราะว่าตัวเราเอง เราไปขัดขาคนอื่น คนอื่นเขาหกคะเมน เราอาจจะไม่หกคะเมนได้ แต่ถ้าไปขัดขาคนอื่น เราอาจจะหกคะเมนก็ได้เหมือนกัน ฉะนั้นการมี double standard ในตัวเอง อันนี้เป็นอันตรายที่สุด อันนี้ต้องขอให้ท่านไปลองแปลว่า คือ แปลว่าอะไร อันนี้ที่เป็นความเดือดร้อนในจิตใจ และความไม่สบายใจ สมัยนี้กำลังถอยหลัง เพราะว่าใช้ double standard ในตัวเราเอง หรือในประเทศเราเอง ถ้าใช้ double standard กับคนอื่นหรือประเทศอื่น ก็แล้วไปไม่เป็นไร เขาอาจจะเสียหาย แต่ถ้าเขาเสียหายเขาก็โกรธ เรา เราก็เสียหายเหมือนกัน เขาตีหัวเรา เราไปขัดขาคนอื่น คนอื่นเขาก็โกรธ เขาก็โกรธเขาก็ มาตีเรา อันนี้ก็เป็นเรื่องธรรมดา”

พระราชโอรสข้างต้นแสดงให้เห็นถึงพระปรีชาญาณของในหลวง โอรสข้างต้นมีความหมายลึกซึ้งหลายประการชี้ให้เห็นถึงประเด็นสำคัญของการมี double standard ภายในตัวตนของเราเอง ซึ่งทางพระมหากษัตริย์พิจารณาถึงความไม่สม่ำเสมอภายในจิตใจของคนเรา ตัวอย่างที่เห็นชัดและใกล้ตัวที่สุดคือเราเฝ้ามองเห็นความผิดพลาดบกพร่องของผู้อื่น ไม่ว่าจะเล็กหรือใหญ่เพียงใด แต่เรามักไม่เพ่งโทษดูความผิดของตัวเอง ที่อาจจะเป็นเรื่องใหญ่กว่า รวมทั้งการที่เรามักกระทำต่อผู้อื่นที่เราพบเจอ นอกบ้าน (ไม่ว่าจะเป็นเพื่อน คู่สมรส งาน ญาติ) แต่กลับละเลยเพิกเฉยไม่เอาใจใส่ดูแลความรู้สึกคนใกล้ชิดที่อยู่ภายในบ้าน (เช่น พ่อ แม่ พี่น้อง) อย่างเท่าเทียมกัน แสดงว่าเรามีสองมาตรฐานในใจเราแล้ว มิต้องพักไปพูดถึง double standard ที่เกี่ยวเนื่องกับผู้คนหมู่มากหรือเหตุการณ์ภายนอกอื่นในสังคมในประเทศชาติ ที่เมื่อนำมาพูดถึงแล้วมาเกี่ยวข้องกับโยงโยงเข้าด้วยกันยิ่งทำให้เรื่องยุ่งยากเข้าไปอีก

อะไรคือมาตรฐาน

เมื่อพิจารณาลำดับต่อไป คำว่า “มาตรฐาน” คืออะไรกันแน่ ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ให้ความหมายดังนี้ “มาตรฐาน น. สิ่งที่ตั้งเอาเป็นเกณฑ์ที่รับรองกันทั่วไป เช่น เวลามาตรฐานกรีนิช สิ่งที่ตั้งเอาเป็นเกณฑ์สำหรับเทียบกำหนด ทั้งในด้านปริมาณ และคุณภาพ เช่น มาตรฐานอุตสาหกรรม”

ถ้าดูจากคำสำคัญของคำนิยามข้างต้น คำว่า “เกณฑ์” น่าจะถือเป็นคำหลัก สำหรับคำว่า “เกณฑ์” แปลว่า “น. หลักที่กำหนดไว้” และ “ก. บังคับหรือขอร้องแกมบังคับ” แนนอนว่าส่วนใหญ่เป็นความหมายแรกที่เราใช้กันเป็นปกติ ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นคือคนเรามักจะยึดถือหรือที่กักเอาตามใจว่า มาตรฐานหรือเกณฑ์ น่าจะเป็นหลักที่กำหนดไว้ซึ่งนำไปใช้ครอบคลุมทุกอย่าง ทุกบุคคล ทุกสถานการณ์ ทุกสถานที่โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งไม่ถูกต้องทีเดียวนัก เราจำเป็น ต้องย้อนกลับไปพิจารณาว่าวัตถุประสงค์หรือเจตนารมณ์ในการกำหนดและบังคับใช้

มาตรฐานแต่ต้นว่าเป็นอย่างไร จึงจะตัดสินได้ว่าการนำเกณฑ์ไปปฏิบัติถือเป็นสองมาตรฐานหรือไม่

อนึ่งมาตรฐานต้องมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ปัจจัยที่สำคัญคือ กาละ (time) กับ เทอะ หรือสถานที่ (space) คนไทยเรามีคำพูดหนึ่งที่ว่าทำตัวให้ถูกกับกาละ เทอะ นั้นแสดงว่าชุดของมาตรฐานมีหลายชุด เมื่อกาลเวลาเปลี่ยน หรืออยู่คนละสถานที่ มาตรฐานไม่จำเป็นต้องคงเดิมอีกต่อไป ตัวอย่างง่ายๆ คือประเทศในยุโรปมีมาตรฐานการกำจัดไอเสียหรือประเภทของน้ำมันที่ใช้ในเครื่องยนต์เคร่งครัดกว่าประเทศอื่น อย่างนี้ไม่จัดว่าเป็นสองมาตรฐาน หรือกรณีตัวอย่างที่หลากหลาย ประเทศใช้มาตรการกีดกันทางการค้าโดยกำหนดมาตรฐานอุตสาหกรรมของผลิตภัณฑ์และบริการที่จะนำเข้ามาภายในประเทศอย่างเข้มงวด ลักษณะนี้พิจารณาว่าเข้าข่ายสองมาตรฐานได้หรือไม่ เพราะการได้มาตรฐานในประเทศหนึ่ง ไม่ได้หมายความว่าจะต้องได้รับการรับรองมาตรฐานในอีกประเทศหนึ่งด้วย ซึ่งเรื่องนี้ผู้ประกอบการธุรกิจต่างเข้าใจดี แต่ถ้าหากว่ามีการใช้มาตรฐานเดียวกันแตกต่างกันสำหรับสองประเทศคู่ค้า กรณีนี้เรียกได้ว่าเป็นการเลือกปฏิบัติ

สรุปว่า มาตรฐานไม่ได้มีอยู่เพียงมาตรฐานเดียว (single standard) ความแตกต่างของโครงสร้างทางสังคม ความสลับซับซ้อนของการดำเนินธุรกิจก่อให้เกิดมาตรฐานสองมาตรฐาน สามมาตรฐาน และมากกว่า และหลากหลายมาตรฐานแตกต่างกันไป การเลือกปฏิบัติเป็นการนำมาตรฐานเดียวกันแต่ไปใช้แตกต่างกันเท่านั้นเอง

สองมาตรฐานเชิงพฤติกรรม

ในอีกความหมายหนึ่ง double standard สื่อความว่ามีพฤติกรรมในลักษณะเลือกที่รัก มักที่ชัง โลเล หรือลำเอียง ซึ่งสถานการณ์การเมืองปัจจุบันมักนำความหมายนี้ไปพูดถึงเกี่ยวกับการตัดสินคดีความของศาล การจัดการกับกลุ่มชุมนุม การช่วยเหลือคนยากจนกับคนรวยที่ไม่เหมือนกัน การปฏิบัติต่อจังหวัดที่เลือกพรรคตนเองแตกต่างจากจังหวัดที่ไม่เลือกพรรคตนเอง เป็นต้น

นอกจากนั้น double standard ยังถูกนำไปใช้ครอบคลุมกรณีคำพูดกับการกระทำที่ไม่ตรงกันอีกด้วย อาจใช้เพราะมาตรฐานปาก (พูด) กับ มาตรฐานมือ (การกระทำ) ไม่ตรงกันเป็นคนละมาตรฐาน กรณีนี้จึงต้องพิจารณาว่าเข้าข่าย double standard ด้วยหรือไม่

หนังสือเรื่อง *ภาชิต คำพิงเพย สำนวนใหม่ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน* ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม 2543 ให้คำจำกัดความสำนวน “ปากว่าตาขยิบ” ว่า “พูดอย่างหนึ่ง แต่ทำอีกอย่างหนึ่ง” ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวจึงจัดว่าเข้าข่ายสองมาตรฐานได้ด้วยเช่นกัน พฤติกรรมการพูดกับการกระทำที่ไม่ตรงกันจะเหมือนกับสำนวนที่ว่า “เกลียดต้วกินไข่ เกลียดปลาไหลแต่กินน้ำแกง” ทั้งนี้ต้องพิจารณาว่าผลของพฤติกรรมดังกล่าวส่งผลในวงกว้างกระทบคนส่วนใหญ่ในสังคมและเป็นผลเสียหายหรือไม่ยกตัวอย่างกรณี “กฎหมายระเบียบ/กฎเกณฑ์ระบุไว้อย่างหนึ่ง ผู้บริหารหรือเจ้าหน้าที่กำกับดูแลให้สัมภาษณ์ว่าให้ดำเนินการไปตามกฎหมาย แต่พอถึงเวลาปฏิบัติจริงผู้บริหารหรือเจ้าหน้าที่กำกับดูแลกลับทำอีกอย่างหนึ่ง” ผลของมันคือ กาลจืดทอนความศักดิ์สิทธิ์ของการบังคับใช้กฎหมาย ความไม่เที่ยงธรรมของรัฐ หรือการเบียดบังประโยชน์ส่วนรวมที่พบเห็นกันดาษดื่นในประเทศไทย

อย่างไรก็ตามควรพิจารณาให้ถ่องแท้ว่าเหตุการณ์ที่พิจารณาเข้าเกณฑ์สองมาตรฐานอย่างแท้จริงหรือไม่ เพราะระเบียบกฎเกณฑ์ที่กำหนดออกแบบมาในบางกรณีมีสมมติฐานที่จะใช้สำหรับควบคุมความพฤติกรรมของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเป็นการเฉพาะ ยกตัวอย่างการที่ “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง” ต้องเปิดเผยทรัพย์สินต่อปปช. ในขณะที่คนอื่นไม่ต้องทำแบบนั้น กรณีนี้ไม่นับเป็นการ “เลือกปฏิบัติ” เพราะกฎหมายระบุไว้แบบนี้คือมีเจตนารมณ์ที่จะไม่บังคับใช้การเปิดเผยทรัพย์สินต่อทุกคน แต่ถ้าหาก ปปช. บังคับเฉพาะผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองบางคนแต่ยกเว้นให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองบางคนไม่ต้องเปิดเผย ลักษณะนี้จึงถือเป็นการเลือกปฏิบัติ

อคติกับสองมาตรฐาน

คำว่าสองมาตรฐานที่สื่อถึงการเลือกปฏิบัติน่าจะเกี่ยวข้องกับอคติไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง ในทางพุทธศาสนา อคติคือสิ่งที่ลำเอียง สิ่งที่ทำให้จิตไม่ตรง คือ ความไม่เที่ยงธรรม อคติ หรือความลำเอียงนี้ ด้วยจากสาเหตุ 4 ประการ คือ

1. ฉันทาคติ ลำเอียงเพราะรัก คือทำให้ไม่ยุติธรรมเพราะความรักใคร่ เช่นการใช้เกณฑ์ปฏิบัติกับคนที่เรารักโดยมีข้อผ่อนปรนยืดหยุ่นเป็นกรณีพิเศษกว่าคนทั่วไป
2. โทษาคติ ลำเอียงเพราะชัง คือทำให้ไม่ยุติธรรมเพราะความไม่ชอบ เช่นการจับตลงโทษกับคนที่เราไม่ชอบอย่างเข้มงวดรุนแรงมากขึ้นกว่าคนทั่วไปด้วยความโกรธความไม่ชอบส่วนตัว
3. โมหาคติ ลำเอียงเพราะเขลา คือ ทำให้ไม่ยุติธรรม เพราะความโง่เขลาปัญญา หลงผิด เช่นในบางสถานการณ์ผู้บริหารอาจตัดสินใจดำเนินการหรือสั่งการลงไปโดยยังไม่ได้ตรวจสอบถามหาข้อเท็จจริงโดยเจตนา หรือในบริบทของการกำกับดูแลคือการไม่เปิดเผยข้อมูลอย่างเต็มที่หรือการไม่เสาะแสวงหาข้อเท็จจริงให้รอบด้านเพื่อความโปร่งใสในการทำหน้าที่ของตน
4. ภยากติ ลำเอียงเพราะกลัว คือ ทำให้ไม่ยุติธรรม เพราะความกลัวภัย เช่น ตำรวจเห็นผู้มีตำแหน่งสูงกว่าตนกระทำความผิด แต่ไม่กล้าจับกุมเพราะเกรงว่าสามารถถูกโยกย้าย

ไม่ว่าจะลำเอียงหรือไม่เที่ยงธรรมด้วยเหตุใดล้วนส่งผลให้เกิดความเสียหายทั้งสิ้น สรุปได้ว่ากาห่างกับดูแลจะขาดประสิทธิภาพประสิทธิผลทันทีเมื่อมีสองมาตรฐานหรือการเลือกปฏิบัติเข้ามาเกี่ยวข้อง และคำว่าสองมาตรฐานที่ใช้กันแพร่หลายในความหมายที่แท้จริงคือการมีหนึ่งมาตรฐานแต่นำไปใช้สองแนวทางเลือกปฏิบัติแล้ว

แต่อคติส่วนบุคคลหรือความไม่เที่ยงธรรมในใจตนเป็นสำคัญ การกำกับดูแลที่ดีจำเป็นต้องเห็นการเสริมสร้างความเข้าใจความหมายของสองมาตรฐานในหมู่ผู้เกี่ยวข้องให้ถูกต้องตรงกัน ไม่นำไปใช้กล่าวอ้างอย่างผิดๆ และต้องกำหนดมาตรการที่เป็นรูปธรรมเพื่อป้องกันมิให้เกิดอคติ 4 ตามที่แสดงมาข้างต้นเป็นสำคัญ

NAP